

Lähtettäjä:

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —
Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry
Annankatu 29 A 16
00100 Helsinki
suojelusihteeri@tringa.fi

Espoon ympäristöyhdistys ry
Pappilantie 5
02770 Espoo
espoo@sll.fi

Vastaanottaja:

Espoon kaupunki
PL 1 02070 Espoo
kirjaamo@espoo.fi

Muistutus Finnoon keskuksen asemakaavaehdotuksesta (441501)

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys — Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry:n (rek.nro 116.353, 3587 jäsentä loppuvuonna 2020) tarkoituksena on edistää ja kehittää lintuharrastusta, lintujen- ja luonnonsuojelua sekä toimia alueensa lintuharrastajien ja tutkijoiden yhdyssiteenä. Yhdistyksen toiminta-alue on Helsinki ja sen ympäristö (entinen Uudenmaan maakunta sekä Sipoo entisellä Itä-Uudellamaalla).

Espoon ympäristöyhdistys ry (Espyy) on Suomen luonnonsuojeluliitto ry:n (SLL) jäsenyhdistys. Sen toimialue on Espoo, ja yhdistyksellä on 1677 henkilöjäsentä.

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa ry ja Espoon ympäristöyhdistys ry ovat tutustuneet Finnoon keskuksen asemakaavan nähtävillä olleeseen kaavaehdotukseen ja muuhun aineistoon ja lausuvat mielipiteenään seuraavaa.

Yleistä

Valmisteluvaiheen jälkeen nyt nähtävillä olleeseen kaavaehdotuksen kaavamääräyksiin on sisällytetty KHO:n vuosikirjapäätöksessä KHO:2021:56 edellytetyn mukaisesti Finnoon linnustollisesti arvokkaan alueen hoito- ja käyttösuunnitelmassa (FCG 2015) lueteltuja lievennystoimenpiteitä Suomenojan lintualtaan suojelemiseksi. Kaavaehdotus on askel oikeaan suuntaan, mutta luontoarvojen turvaamiseksi lievennystoimenpiteet on syytä viedä kaavamääräyksiin kokonaisuudessaan. Esitämme myös merkittävää muutosta kaavan kerrostalorakentamiseen.

Lähtötilanne, alueen suojeluarvot ja niiden turvaaminen

Finnoonlahden ympäristö on laajalti lähes merenpinnan tasossa olevaa matalan merenlahden eli fladan pohjaa, joka maankohoamisen vuoksi on noussut keskiveden tason yläpuolelle. Historia selittää alueen linnustolliset arvot, sekä itse lintualtaan että ympäröivän niittymäisen kosteikon ja tulvavaikutteisten rantametsien osalta. Fladan pengertäminen puhdistamoaltaaksi ja maatäytöt ovat osaltaan lisänneet luonnon monimuotoisuutta. Finnoon alueen tärkeimmät luontoarvot ovat kuitenkin perua alkuperäisestä rannikkoluonnosta (jokisuun flada ja sitä ympäröivät tulvakosteikot ja –metsät), jonka ominaispiirteitä lukuisat rakennushankkeet ovat eri tavoin muuttaneet. Tämän vuoksi suojelutavoitteet tulee ensisijaisina huomioida kaavoituksessa KHO:n ratkaisun mukaisesti.

Meritulvan merkitys luonnonoloille ja riski rakentamiselle luo ristiriidan, joka kaavassa yritetään ratkaista huolestuttavalla tavalla. Kaavan rakennusalueen korkeustasoa on tulvariskin takia tarkoitettu korottaa vähintään +2,8 m tasoon – tämä on pääosin jo toteutettukin 'valmistelevilla maarakennustöillä', mutta varsinaiset rakennusten pihat, kulkutiet ja torialueet onkin tarkoitettu toteuttaa betonikansille korotetun maanpinnan yläpuolelle. Lintualueen lähimmissä kortteleissa 31129 ja 31132 pihataso olisi 7 metriä, metroasemaa ympäröivillä torialueilla 9,7 m ja kaava-alueen luoteisnurkassa peräti 11,5 metriä. Korkeiden kansen alle tulisi parkkihalleja, enimmillään viiteen kerrokseen luoteisnurkassa. Tällaista urbaania ideaa lienee viimeksi toteuttanut Helsingin Merihaka 1970-luvulla. On vaikea yhtyä kaavoittajan käsitykseen, että betonikansien varaan kohotettu alue "muodostuvassa identiteetissään hyödyntää merellisyyttä ja luonnonläheisyyttä" (kaavaselostus s.9).

Kiinnitämme edelleen huomiota kaavaselostuksesta ilmenevään seikkaan, että pihakansille avautuvat kerrokset katsotaan rakennuksen ensimmäisiksi kerroksiksi. Siten esimerkiksi korttelin 31129 ulkoreunalla, 7 metriä korkean kannen päälle kaavailut 6-kerroksiset talot todellisuudessa ovatkin 7–8 kerroksen korkuisia. Alueen luoteisnurkkaan merkitty 26-kerroksinen tornitalo olisi ilmeisesti Espoon korkein asuinrakennus.

Rakentamisen perustason korottaminen on merkittävä ongelma suojeluarvojen säilymisen kannalta kolmesta syystä. Tämä edellyttää muutoksia kaavaan ja tarkennuksia kaavamääräyksiin:

1. Massiivinen, ja vieläpä maanpinnan perustasosta kansirakenteilla olennaisesti korotettu kerrostalorakentaminen, levittäytyy kaavassa haitallisen lähelle lintuallasta. Tämä koskee erityisesti kortteliä 31129, jossa rakennusmassa 6-kerroksisine julkisivuineen tulisi lähimmillään noin 80 m päähän altaan rantaviivasta, ja rakennusten editse kulkisi valaistu Ridarinreitti. Viheryhteydeksi tarkoitettu suojavaoähyke lintuallasta ja rakennusmassan välissä jää liian kapeaksi KHO:n päätöksessä korostettujen suojelutavoitteiden kannalta
 - *Esitämme, että kortteli 31129 kokonaisuudessaan jätetään rakentamatta.*
 - *Korttelin paikalle tulisi rakentaa ylimääräinen hulevesien keruu- ja tasausallas sekä mahdollisesti sen länsisivulle suurehko, osastoitu koirapuisto. (Jäljempänä esitämme koirien kieltämistä kokonaan lintuallasta luontopolulta; toinen koirapuisto lähellä asuinrakennuksia edistäisi kiellon hyväksyttävyyttä)*
2. Luonnontilaisena säilyväksi tarkoitettua Syväsalmenmetsän (VL, s-2, eko-1) tulvautuminen tulee todennäköisesti pahenemaan, toisaalta pengerrakenteiden ja toisaalta hulevesien purkautumisen takia. Tätä huolta konkretisoi kaavamääräysten 21 §, joka nimenomaan viittaa hulevesien viivytämismahdollisuuteen Syväsalmenmetsän alueella, mikä näyttää olevan ristiriidassa 29 §:n kanssa (jopa alueen havainnekuvassa metroaseman ja korttelin 31129 välinen metsäkieleke näyttää olevan tulvan vallassa!). Alue luontaisesti kuuluu Djupsjöbäckenin alajuoksulle säännöllisesti nousevan meritulvan piiriin, mutta lukuisat pengerrykset ahtaine rumpuineen (mm Ridarinreitti ja aiemmat pengerrakenteet puron alajuoksulla) viivästyttävät meritulvan purkautumista. Uusi tekijä tulee olemaan kokonaan hulevesiviemäroity kerrostaloalue, josta rankkasade- ja

sulamisvesivalumat tuovat uusia voimakkaita tulvajaksoja alueelle. Tervaleppä on puistamme ainoa, joka suhteellisen hyvin kestää pitkäkestoisempia tulvimisjaksoja; muut puulajit tulevat ennen pitkää häviämään.

- *Syväsalmemetsän tulvaolosuhteiden luonnonmukaisuus on turvattava veden kulkua parantamalla ja mahdollisesti tarvittavilla pumppaamoratkaisuilla.*
3. Syväsalmenmetsä, erityisesti metroaseman ja korttelin 31129 väliin jätetty metsäkieleke, jää konkreettisesti rakennusmassojen varjoon (aamuvalon puolella tiiviinä seinämänä 7–9-kerroksiset talot; iltavalon puolella 8–18 kerrosta, ylin räystäskorkeus 60 metriä). Toisaalta huomattavasti metsän pohjatason yläpuolelle kohoavat kansirakenteet piha- ja katuvaloineen, lisättynä rakennusten sisävalaistuksella, synnyttävät ympärivuorokautisen keinovalosaasteen suojeltuihin liito-oravametsiin
- *Kortteli 31129 kokonaisuudessaan tulee poistaa kaavasta*
 - *Kaavamääräyksillä tulee estää piha- katu- ja ulkoilureittivalaistuksen suuntautuminen hajavalona VL-alueille.*

Kaavamääräykset

Finnovikenin länsipuolen suojavyöhykkeiden kapeus ja lähimpien kortteleiden (erityisesti 31129) massiivinen rakentaminen ovat edelleen Suomenojan lintualtaan kannalta kaavan keskeiset ongelmakohdat. Toistamme tämän vuoksi ensisijaisen vaatimuksemme siitä, että rakentamista lintualtaan läntisen puolen kortteleissa tulee supistaa suunnitellusta ja lisäksi katsomme, että kortteli 31129 tulee jättää rakentamatta yllä esitetyn mukaisesti. Toissijaisesti kaavamääräyksiä on syytä edelleen kehittää tärkeiden suojavyöhykkeiden toimivuuden ja lintualtaan linnuston elinolojen turvaamiseksi.

Tärkeimmät kaavamääräykset lintualtaan läntisten suojavyöhykkeiden kannalta ovat Bongarinniityn lähivirkistysaluetta (VL-1) koskevat täsmentävät määräykset ja lähivirkistysalueella sijaitsevien luo-3- ja luo-4-merkittyjen vyöhykkeiden määräykset. VL-1-merkinnän osalta ehdotetut määräykset ovat pääosin asianmukaiset. Katsomme kuitenkin, että VL-1-aluetta koskevia määräyksiä tulee täsmentää seuraavalla tavalla hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti (kursivoitu teksti):

”VL-1-alueelle johtavien pääreittien yhteyteen tulee toteuttaa opastus, joka kertoo kosteikkoalueen luontoarvoista. Lintujen pesimäturvallisuuden ja -rauhan takaamiseksi kulkua tulee VL-1-alueella sijaitsevan luontopolun osalta rajata siten, että koirien ulkoilutus, pyöräily, lenkkeily ja muu läpikulkuliikenne ohjataan pois luontopolulta.” (FCG 2015)

Tämä on välttämätöntä, jotta ulkoilijoiden ja koirien linnuille aiheuttama häiriö voidaan tärkeimmällä suojavyöhykkeellä ja lähimpänä allasta minimoida. Varsinkin koirat voivat aiheuttaa merkittävääkin häiriötä erityisesti maassa pesiville ja ruokaileville linnuille, ja lisäksi ulkoilukäyttö voi itsessään karkottaa arimpia lajeja (FCG 2015). Lisäksi suojavyöhykkeen kapeuden vuoksi VL-1-alueen kapeimpiin kohtiin on syytä lisätä huomattavasti suojaistutuksia ja muita näkyvyyttä altaalle rajoittavia näkösuojarakenteita: tämän merkitys korostuu entisestään luo-3- ja luo-4-vyöhykkeiden läheisyydessä, jolloin kaavamääräysten maininta näkösuojarakenteiden toteuttamisesta VL-1-alueen itäosaan ei välttämättä ole riittävä sellaisenaan.

Virkistyskäyttöön liittyvistä kaavamääräyksistä myös allasta kiertävää ulkoilupolkua jk-1 koskeviin määräyksiin tulee sisällyttää velvoite koirien ulkoilutuksen ohjaamisesta kyltein luontopolkumaisten reittien ulkopuolelle. Käytännössä tämä tarkoittaa kulun ohjaamista ulkoilun pääreiteille ja esimerkiksi alueelle suunnitellun koirapuiston (ku) yhteyteen. Koirapuiston esitetty sijainti kaava-alueen pohjoisosassa on asianmukainen.

Myös luo-3 sekä luo-4 ovat pääosin asianmukaisia. Molempien osalta kaavamääräyksiä on syytä täsmentää maininnalla hoito- ja käyttösuunnitelman noudattamisesta seuraavasti (kursivoitu teksti): "[a]lueen puustoa ja pensaita tulee säilyttää, hoitaa ja uudistaa hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti siten, että..." Lintualtaan eteläpuolisen suojaviheralueen EV/s osalta määräyksiä tulee tarkistaa seuraavasti (kursivoitu teksti): "[a]lue tulee säilyttää puustoisena ja sen puustoa ja pensaita tulee hoitaa ja uudistaa alueelle laaditun hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti." Samoin jokisuun ympäristön luo-1-vyöhykkeen kaavamääräyksiä tulee täsmentää vastaavalla tavalla: "[a]lue tulee säilyttää ja hoitaa alueelle laaditun hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti siten, että linnustoarvot eivät vaarannu."

Suojelualueeksi (S-1) merkityn lintualtaan kaavamääräykset ovat pääosin asianmukaisia. Kaavamääräyksiin tulee tältä osin lisätä seuraava altaan vesitasapainon turvaamiseksi linnustovaikutusten arvioinnin yhteydessä suositeltu toimenpide: "Altaan veden tasoa tulee seurata ja tarvittaessa altaaseen tulee johtaa lisää vettä." (Yrjölä 2018) Suomenojan lintualtaan ja sen ympäristön linnuston kannalta äärimmäisen tärkeää on turvata lintualtaalla pesivän naurulokkiyhdyksunnan säilyminen elinvoimaisena. Naurulokki on avainlaji, jonka suuryhdyskunta houkuttelee suojiinsa muita lintulajeja ja tarjoaa suojaa niiden pesille ja poikasille petolinnuilta ja muilta saalistajilta (FCG 2015), ja jonka katoaminen todennäköisesti johtaisi myös muun kosteikkolinnuston vähenemiseen alueella (Yrjölä 2018). S-1-alueen kaavamääräyksiin tulee naurulokkiyhdyksunnan säilymiseksi lisätä lokiin ja muiden kosteikkolintujen pesimäsaarekkeitä koskeva toimenpide: "Lintualtaan pesimäsaarekoiden kasvillisuus on pidettävä matalana ja niiden pensoittuminen on estettävä. On huolehdittava siitä, että pesimäsaarekkeet säilyvät avoveden ympäröiminä." (FCG 2015, Yrjölä 2018).

On myös syytä huomioida pieni riski siitä, että enimmillään tuhansista linnuista koostuva lokkiyhdyksunta voidaan kokea häiritseväksi. Riskiä voidaan pienentää muistuttamalla alueen mahdollisia asukkaita naurulokeista jo varhaisessa vaiheessa (Yrjölä 2018), pystyttämällä lintualtaan läheisyyteen lokeista ja niitä koskevasta pesimäaikaisesta rauhoituksesta kertovia kylttejä ja panostamalla lintualtaan länsipuolen suojavyöhykkeiden puiden säilyttämiseen ja istutukseen.

Kaupunkikuvaa ja julkisivujen laatutasoa koskevien määräysten 6 §:ää keinoista lintujen törmäysriskin vähentämiseksi ja törmäysten estämiseksi tulee täsmentää seuraavasti:

"Keskusta-alueen korttelien (31128, 31129, 31131, 31132) altaan puoleisilla sivuilla ei saa käyttää yli kerroksen korkuisia kirkkaita lasipintoja. Korkeita lasipintoja voidaan käyttää, jos lasit on kuvioitu tai lasien edessä on rakenne-elementtejä, jotka vähentävät lintujen törmäysriskiä.

Keskuksen korkeissa rakennuksissa ei saa käyttää yli kerroksen korkuisia kirkkaita lasipintoja yli 20 metrin korkeudella. Korkeita lasipintoja voidaan käyttää, jos lasit on kuvioitu tai lasien edessä on rakenne-elementtejä, jotka vähentävät lintujen törmäysriskiä." (Yrjölä 2018)

Muilta osin pykälän määräykset ovat asianmukaisia. Niin ikään 25 §:n määräykset melua aiheuttavia työvaiheita koskevista rajoituksista lintujen pesimäaikana 1.4.–15.8. välisenä aikana ovat ajallisilta ja alueellisilta rajauksiltaan asianmukaiset.

Täydentäviä asiakirjoja koskevan 28 §:n määräystä alueelle laaditusta linnustoaluetta ja sen suojavyöhykkeitä koskevasta hoito- ja käyttösuunnitelmasta tulee täydentää siten, että määräyksessä veloitetaan pitämään alueen hoito- ja käyttösuunnitelma ajantasaisena.

Liito-oravasta

Liito-oravan yhteystarvetta osoittava eko-1-merkintä niittyalueen pohjoisosassa risteää voimajohtolinjan va-merkinnän kanssa. Hoito- ja käyttösuunnitelmaluonnoksessa (FCG 2015) todetaan ongelmaksi, että voimajohtokujalla ei saisi olla yli 2 m korkeuteen yltävää kasvillisuutta. Tämä perustunee voimayhtiön omiin yleisohjeisiin, joilla helpotetaan johtokujien hoitoa kautta maan. Finnoon suojelualueella tästä on voitava poiketa yhtiön kanssa neuvottelemalla (tarvittaessa ELY-keskuksen tuella) siten, että tarkoin määritetty eko-1-yhteys voidaan sallia esimerkiksi 7 m korkuisena puustoisena kaistana voimajohtodn alla.

Johtopäätökset

Finnoon keskuksen asemakaava lisäisi toteutuessaan Finnovikenin lintukosteikolle ja altaalle kohdistuvaa häiriötä ja painetta huomattavasti nykyiseen verrattuna. Lintuallas on paitsi eräs maamme arvokkaimmista, myös kansainvälisesti merkittävä lintukosteikko ja se täyttää lintudirektiivin perusteella Natura-verkoston valittavan alueen kriteerit usean lajin osalta. Kaikki alueeseen kohdistuvat haitalliset vaikutukset on minimoitava, ja lisäksi alueen linnuston tilaa ja lieventämistoimenpiteiden tehokkuutta on seurattava säännöllisesti.

Pyydämme Espoon kaupunkia toimittamaan kaupungin perustellun kannanoton tässä esitettyyn MRL 65.2 §:n mukaisesti ym. osoitteisiin. Lisäksi pyydämme ilmoittamaan kaavan hyväksymisestä MRL 67 §:n mukaisesti.

Helsingissä 1.2.2022

Aleksi Mikola

Puheenjohtaja

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —

Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry

Espoossa 1.2.2022

Anni Simola

Puheenjohtaja

Espoon ympäristöyhdistys ry

Kristiina Mod

Sihteeri

Espoon ympäristöyhdistys ry

Lähteet:

FCG, Finnoon linnustollisesti arvokkaan alueen hoito- ja käyttösuunnitelma ja sen toteuttamisperiaatteet (HKS). FCG Suunnittelu ja Tekniikka Oy 2015.

Yrjölä, R., Arvio Finnoon keskuksen rakentamisen vaikutuksesta linnustoon. Ympäristötutkimus Yrjölä 2018.